

*De ő még mindig az ablakban állott,
s az éjszakába egy dalt énekelt,
és reggel a matrónép partra szállott
és minden embert sorra láncra vert.
És akkor a hajósok vezetője
így szólt hozzá: Kalózkod szeretője,
kit ölünk meg kívánságod szerint?
S ő azt felelte: Mind.*

*S a tengerparton aznap alkonyatra
minden fán ötven ember lebegett,
és testüket a héjják csőre marta,
mint lógombócot éhes verebek.
S a hajó, míg a hullák rút farával
halotti táncot járt az est szele,
nyolc ágyúval s tizenhét vitorlával.
eltűnt vele.*

A NEMZETI EGYSÉG PROBLÉMÁJA

Irta: UJVÁRI LÁSZLÓ

A kiszélesülő nacionalista szemlélet és a nacionalista erők fokozottabb igénybevétele az államszervezet irányításában, Európaszerte előtérbe állította a nemzeti egység megszervezésének szükségességét. A nemzeti egység összpontosítása azonban nem újkeletű kísérlet, tulajdonképpen folyamánya a 19. században kifejlődött s a középkorból származó centralizált államhatalom kiépülésének, amely az állandó erőszervezet, bürokrácia, papság, stb. mindenhol jelenlevő szerveiben fejeződik ki. Maga az állam, jóllehet, hogy nem öröktől fogva való. — amint azt Engels nevezetes történelmi elemzésében egybefoglalja. („A család, a magántulajdon és az állam eredete”) „semmiképpen sem a társadalomra kívülről rákényszerített hatalom“. Az állam bizonyos fejlődési fokon inkább a társadalom terméke; jele annak, hogy a társadalom ellentmondásokba került önmagával, hogy ellentétekre szakadt. „De hogy ezek az ellentétek az ellentétes gazdasági érdekekkel bíró osztályok, magukat és a társadalmat eredménytelen küzdelemben fel ne emésszék, egy látszólag a társadalom felett álló hatalom vált szükségessé, amely a viszályt mérsékelje, a rend' korlátai között tartsa; s ez a társadalomból fakadt... hatalom: az állam“. Az állam tehát, mint „az osztályellentétek kiegyenlíthetlenségének terméke és megnyilatkozása“ jön létre.

A nemzeti egység megszervezése az államhatalmon belül, helyesebben az államhatalom segítségével magának az államnak az érdekében történik, hogy azok az ellentétek, amelyek az államot szükségkép' létrehozták, dialektikus fordulással az állami gépezetet nehogy össze is törjék. Mert „... gyors léptekkel közeledünk a termelés oly' fejlődési fokához, amelyen az osztályok léte nemcsak hogy nem szükségszerűség már többé, hanem határozott akadályává lesz a termelésnek. Ép' úgy kikerülhetetlenül bukniok kell, mintahogy keletkeztek azelőtt. Velük együtt bukik az állam.“ (Engels.)

Az államelmélet ezen a ponton kétirányú megvilágításba kerül. A polgári és kispolgári ideológusok ugyan elismerik, hogy állam csak ott van, ahol osztálykülönbségek és osztályok vannak, ám az államban az

osztályok kibékítésének szervét látják, szemben Marxszal, aki szerint az állam ki sem alakulhatna és fenn sem maradhatna, ha az osztályok kibékülése lehetséges volna.

Az osztályok kibékülésének csaknem azonos és felfrissített értelmezése jelentkezik manapság az „osztályok egyensúlyhelyzeté”-ről alkotott fasiszta elméletekben is. Az „osztályok közötti együttműködés a fasiszta szindikalizmus... alapvető pontja. Tőke és munka: egymást kiegészítő fogalmak, egyik sem nélkülözheti a másikat, tehát meg kell értenünk egymást, s ez a megértés lehetséges.” (Mussolini.) A fasiszta elmélet azt hirdeti, hogy megoldotta a tőke és a munka közötti viszony problémáját a korporációs szervezkedéssel és ezzel a fasiszta állam, a szuverén állam, amely az ország összes erői felett uralkodik, azokat a nemzet történelmi és immanens céljainak szolgálatában állítja. A nemzeti egység gondolata, pontosabban az „osztályok nemzeti szolidaritása” így nyerne gyakorlati igazolást és válna a centralizált államhatalom számára oly erővé, amely megoldását lelheti „a vagyon nemzetközi elosztása problémájának.” Mert a vagyon elosztásának amint azt Rocco igazságügyminiszter az olasz képviselőházban kifejtette, — „nemcsak belső, de külső nemzetközi problémája is van. A vagyon nemzetközi elosztásának kérdése pedig az Olaszországhoz hasonló szegény országok munkásainak egyetlen és döntő problémája.”

A marxizmus a fasizmus minden tételével együtt tagadja az országok nemzeti szolidaritásának, a nemzeti egységnek, a társadalmi egyensúly létrejöttének lehetőségét a jelenlegi társadalomban. A 19. század végének és a 20. század első negyedének története sem nyújt cáfolatot ez ellen a megállapítás ellen. Azt látjuk, hogy megkezdődik egyrészt „a parlamenti hatalom” kiépítése a köztársasági országokban (Anglia, bizonyos mértékig Németország, a skandináv államok, stb.) másrészt a harc a hatalomért a különböző polgári és kispolgári pártok között, végül a „végrehajtó hatalom” és a hivatalnoki szervezet tökéletesítése és megerősítése.

A tőkés államok fejlődésének a világháború előtti korszakban kétségtelenül közös vonásai ezek. „De különösen — állapítja meg ez az elemzés — az imperializmus, a banktőke korszaka, a tőkés monopóliumok korszaka, a korszak, amelyben a monopóliumos kapitalizmus belső az állammonopóliumos kapitalizmusba, tünteti fel az államgépezet rendkívüli megerősödését, a hivatalnoki... szervezetnek hallatlan megnagyobbodása, kapcsolatban erősebb megtorló intézkedésekkel a negyedik rend ellen a monarchikus államokban ép' úgy, mint a legszabadabb köztársasági országokban”. Ez a folyamat tartott az első francia forradalom óta, amely kifejlesztette a központosítást, ugyanakkor ennek térfogatát, előjogait és az államhatalom közegeit is. Napoleon tökéletesítette ezt a gépezetet. (L. III. Napoleon államcsinyje.)

A világháború utáni korszak imperialista-fasiszta állammonopóliumos finánckapitalizmusa fokozottabban kiépíti magát a centralizált államhatalmat is. Ez válik a nemzet megtestesítőjévé a fasizmus értelmében, „mert míg a nemzet felett nem áll felsőbbrendű hatalom, amely igazságot szolgáltatna, addig az osztályok felett van magasabb szervezet, amely felettük biráskodhatik.” (Rocco.) Ilyképpen a függőségben levő osztályok a felsőbbrendű hatalmakkal való alábbrendeltségben alkotják az „osztályok nemzeti szolidaritását”, a nemzeti egységet.

A fasizmus, amely az állam szuverénítésének elve alapján áll, az állam szervező hatalmának tetőpontját a Római Birodalommal példázza. Szerinte a Római Birodalom hanyatlása a bomlás elvének győzelmét jelentette, mely évszázadokon át tartott, s amely folyamatnak még most

sincs teljesen vége. A középkor után az állam reorganizációjának korszaka következett, amely a 17. század végén és a 18. század elején érte el tetőpontját. Ám az egész középkoron át uralkodó bomlási elv a francia forradalom első szakában újra felülkerekedik, amit a forradalom második szakában lánggra kapott nemzeti érzés rövid időre legyőz. De már Napoleon bukása után a liberális szerény alakjában újra megjelenik, lassanként áthatja az állam egész szervezetét, mind erősebben nyilvánul meg az osztályok harcában és az ennek nyomában járó bomlásban. A fasiszmus az állam újjáalkotásának és konszolidációjának egy újabb korszakát nyitja meg, a tömeget bevonja az állami és nemzeti életbe, mert felébreszti benne a nemzeti szolidaritás érzését. Ebben látják a fasiszták a fasiszmus történelmi jelentőségét és politikai értékét. (V. ö. „A munka alkotmánya Olaszországban.“ Budapest, Studium kiadás.)

A nemzet egységének megszervezése a 19. században a társadalmi berendezkedésnek megfelelően a nemzeti egység megtestesítőjeként felépülő államhatalom részéről indult meg. A nemzet egységének megszervezése azonban ugyancsak szükségszerű célkitűzése lett a közvetlen és tényleges nemzeti közösségnek is, de magával a centralizált államhatalommal szemben. Ám az a nemzeti egység, amelyet ez megvalósítani akar, egyenesen ellentéte volt a császárságnak s ez volt a Commune. A nemzeti egység vizsgálatánál nem lehet figyelmen kívül hagyni a francia 1871-es szocialista köztársaság kísérletét a nemzeti egység megszervezésére és főleg arra, hogy ezt miként is értelmezte, mert a nemzeti egység világos fogalmát csak úgy érthetjük meg, ha megismerjük a fogalom azonos és egymással ellentétes értelmezését is. Nézzük tehát hogy mit ír erről a kérdéstről Marx: „... A nemzeti szervezet egy rövid vázlatában, amit a Commune-nek idő híján nem állott módjában részletesen kidolgozni...“ a politikai formára és a „nemzeti delegáció“ megválasztására vonatkozó tervezetek állnak. Ezek szerint: „minden kerületnek közös ügyeit a kerület fővárosában, képviselőik gyűlése útján intézzék és ezek a kerületi gyűlések ismét képviselőket küldjenek Párisba, a nemzetdelegációba; ezek a képviselők bármikor elmozdíthatók legyenek a választók határozott utasításaihoz legyenek kötve. A csekély, de fontos funkciókat, amik a központi kormányra várnak, nem akarták megszüntetni, amint szánt-szándékkal hamisan állították, hanem kommunális, azaz szigorúan felelősséggel tartozó hivatalnokokra akarták bízni. A kommunális alkotmány ne szabadalja szét a nemzet egységét, sőt inkább szervezze; valósuljon meg annak az államhatalomnak az elpusztításával, amely ennek az egységnek megtestesítőjeként jelentkezett, de független és fölényes akart lenni a nemzettel szemben, amelynek a testén utóvégre is csak élődsi kinövés. Az volt a cél, hogy megsemmisítenek a régi kormányhatalomnak pusztán elnyomásra rendelt szervei, jogosult funkciói ragadtassanak ki olyan hatalomnak a karmából, amely a társadalom felett álló helyzetre tartott számot és adassanak vissza a társadalom felelősséggel tartozó szolgálóinak.“ Amint látható ez a felfogás igenis ismeri a nemzeti egység fogalmát, de úgy, mint a társadalom emancipációs harcának termékét a tőle elidegenedett felsőbbbség megszüntetésére. Teljes bizonyossággal tűnik itt elő, hogy Marx is centralista álláspontot foglal el idézett fejtegetésében, ám óriási a különbség a polgári államhatalom és Marx centralizmusa között. Itt az egyesítés imperialista-tőkés tartalma hiányzik, ez kifejezetten a tőke ellen irányul, a tőkés ellenállásának megtörésére, hogy a magántulajdonban levő vasutak, gyárak, földbirtokok, stb. az egész nemzet, az egész társadalom birtokába kerüljenek. Ez a demokratikus centralizmus, a negyedik rend által keresztül vitt centralizmus. Marx nem mulasztja el ki-

hangsúlyozni, hogy a párisi Commune ellen emelt vádak, mintha az a nemzet egységét megsemmisíteni, a központi hatalmat kiküszöbölni akarta volna, tudatos hamisítások. Marx láthatólag szándékosan használja a kifejezést, a „nemzet egységét... szervezni“, hogy a negyedik rend tudatos, demokratikus centralizmusát a polgári hivatalnoksággal fentartott centralizmussal szembehelyezze. Ez a felfogás tehát azt vallja, hogy szükség van államhatalomra, a hatalom központi szervezetére, a kényszer szervezetére, mert a negyedik rend uralkodó osztályá váló szervezésével vállalhatja csak a nemzetnek, a lakosság széles tömegének vezetését a kollektív gazdaság kiépítésénél.

A nemzeti egység kérdése így mutatkozik meg előttünk minden oldalról.

BALLADA JOHANNA DARKRÓL

Irta: FALUDY GYÖRGY (Budapest)

BERTOLT BRECHTNEK

*Kartón ruhában, mezitláb s nem bánva
hogy felrugdossák és megköpdösik,
hajával, mely sötéten lengett lába
nyomában a fekete körmökig,
s arcával, melyet zápor paskolt végig
és két dollárral, mit markába zárt:
így jött az Arkanzasztól három hétig
a tengerpart felé Johanna Dark.
S hogy már Chicago kormos téglavára
a messzeségből szürkén ásitott:
koldust látott, ki vén mellét kitarva
hevert a nyártól sárga pázsiton.
S ölébe dobva egy dollárt, az éjben
nevetve ment tovább Johanna Dark,
s a koldus akkor pisztolyt vett a pénzen,
s az útkereszten emberekre várt.
S székérnyomok közt már hatan heverték,
ingükben rőt rózsákkal, mint a tűz
és hervadoztak már az őszi kertek,
hogy arra jött Johanna Dark, a szűz.
— Bénán bolyongunk mindahányan,
vakok a jóban és a hitben:
véred kiontott harmatával
irgalmazz nekünk, Jézus isten.*

*S a munkának már régen nem volt ára,
s por ült a gépek hajtószíjain,
és sztreikolók százával álltak fázva
Chicago véres vágóhídjain,
s az esti felhőket Rodin faragta
s a kémények fölött veres nap állt,
hogy egy szeles, vad téli alkonyatban
a vágóhídra jött Johanna Dark.
S a nép közt rongyos szónokok hörögve
hirdettek harcot, bosszút és bitót,*